

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Кафедра психології і педагогіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету
педагогіки і психології
проф. Олєфіренко Т.О.

«__» вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Психологія

(психологія вікова та педагогічна)

освітнього рівня бакалавр
галузі знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Шифр за навчальним планом ПП1.01

Київ 2021

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія (психологія вікова та педагогічна)» затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____20___ року, протокол № ____ .

Розробники програми:

к.психол.н., доцент Боброва Л. Г.

викладач Коростишевська-Набок І. Л.

Затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки

« 30 » серпня 2021 року, протокол № 1_____

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Лапченко І. О.
(прізвище, ініціали)

І. Опис дисципліни
Психологія
(Психологія вікова та педагогічна)

<i>назва дисципліни</i>		
Шифр за навчальним планом ПП1.1		
Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Кількість кредитів – 3 ЄКТС	<i>Методи навчання</i>
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Загальна кількість годин - 90 <i>Денна</i> <i>Заочна</i>	<u>Лекції. Практичні і семінарські заняття.</u>
Освітній рівень бакалавр	Лекції: <i>16</i>	
Статус дисципліни (Нормативна/вибіркова)	Практичні заняття: <i>14</i>	
нормативна	Семінарські заняття:	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2	<i>4</i> -	
Семестр III	- -	<u>Модульні контрольні роботи, колоквиум</u>
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 год. - самостійна робота: <u>2 год.</u>	Самостійна робота: <i>56</i> Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
<i>Мова навчання – <u>українська</u></i>		<u>Екзамен (письмовий)</u>
<i>Передумови навчання</i> <u>Загальна психологія, соціальна психологія, вікова фізіологія, педагогіка</u>	<i>1/2</i>	

Предмет вивчення навчальної дисципліни: психологія вікова та педагогічна

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна зв'язана з загальною психологією, соціальною психологією, педагогікою.

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу: ознайомлення студентів із загальними закономірностями психічного розвитку індивіда в онтогенезі та особливостями формування особистості під впливом виховання і навчання.

Завдання курсу є засвоєння студентами основних понять дисципліни: психічний розвиток, вікова криза, провідна діяльність, новоутворення, виховання, навчання, спілкування.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
	<p>ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання</p> <p>ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань</p> <p>ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p>	<p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС 90 годин.

Примітка. У зв'язку з дією коронавірусу COVID-19 заплановано змішане навчання: аудиторна та дистанційна форми. Дистанційна форма – на платформі Google meet. Якщо заняття відбудеться у дистанційній формі, то навпроти виду заняття у тематичному плані позначено букву *д*.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Модуль 1. Основи вікової психології											
1.	Тема 1. Введення у вікову психологію	4	2-д		2-д	2					
2.	Тема 2 Дитяча психологія	8	4-д	4-д		18					
3.	Тема 3. Психологія дітей шкільного віку	10	4-д	6-д		14					
	Разом за змістовим модулем 1	22	10	10	2	32					
Модуль 2 . Основи педагогічної психології											
4.	Тема 1. Предмет і завдання	2-д	2-д			2					

	педагогічної психології.										
5.	Тема 2. Психологія навчання. Психологія вчителя	6-д	2-д	4-д		12					
6.	Тема 3. Психологія виховання	4-д	2-д		2-д	8					
	Разом за змістовим модулем 2	12	6	4	2	20					
Разом:		34	16	14	4	56					

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	<p>Модуль 1. Основи вікової психології. Тема 1 Введення у вікову психологію. Предмет вікової психології. Теоритичні та практичні завдання сучасної вікової психології. Сучасний стан розробки проблем вікової психології на Україні та за рубежом. Поняття про психологічний вік. Стабільні періоди і кризи. Соціальна ситуація розвитку. Провідний тип діяльності. Основні психічні новоутворення віку Л. С Виготський про стадії розвитку Періодизація психічного розвитку за Б. Д. Ельконіним.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вікова психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1976. 2. Люблинская А.А. Детская психология – М., 1971. 3. Немов Р.С. Детская психология. Кн.2 – М., 1995. 4. Обухова Л.Ф. Детская психология – М., 1995. 5. Роменець В.П. Історія психології епохи просвітництва. – К.: Вища школа, 1993. 6. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология: Учебное пособие – Л.: ЛГУ, 1990. <p>Тема 2. Дитяча психологія</p> <p>Психологія немовляти. Соціальна ситуація розвитку. Провідний вид діяльності. Психічний розвиток дитини немовлячого віку. Криза першого року життя.</p> <p>Психологія переддошкільника. Соціальна ситуація розвитку дитини переддошкільного віку. Криза 3-х років.</p> <p>Дошкільний вік. Розвиток діяльності дитини-дошкільника. Гра, її види, форми і розвиток у дошкільному віці. Елементи праці і навчання в діяльності дошкільника, їх роль в психічному розвитку дитини.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Валлон А. Психическое развитие ребенка. – М., 1967. 2. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник/ Під ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта. – 2001. 3. Гуськова Г.В. Личностные новообразования детей в период кризиса 3-х лет// Вопросы психологии. – 1987. - №5 4. Лысюк Л.Г. Особенности первых этапов онтогенеза сознания// Вопросы психологии – 1993, № 2 5. Люблинская А.А. Детская психология – М., 1971. 6. Немов Р.С. Детская психология. Кн.2 – М., 1995. 7. Эльконин Д.Б. Детская психология. – М., 1960. 	8	2
		26	4

<p style="text-align: center;">Тема 3. Психологія дітей шкільного віку.</p> <p>Психологія молодшого шкільного віку. Психосоціальний та когнітивний розвиток дітей молодшого шкільного віку. Криза 7 років. Особливості психічного розвитку підлітка. Проблема провідної діяльності в підлітковому віці. Криза підліткового віку</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аверин В.А. Психология детей и подростков. – СПб: Изд-во В.А.Михайлова. – 1998. 2. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток/ Пер. с англ. – М.: Просвещение. – 1991. 3. Глассер У. Школа без неудачников. – М., 1987. 4. Давыдов В.В. Младший школьник как субъект учебной деятельности// Вопросы психологии. – 1992. - № 3,4. 5. Выготский Л.С. Психология подростка/ Собр. соч. в 6 т., Т.4 – М., 1984. 6. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб: Питер, - 2000. 	22	4
<p style="text-align: center;">Модуль 2 . Основи педагогічної психології</p> <p style="text-align: center;">Тема 1. Предмет і завдання педагогічної психології.</p> <p>Предмет педагогічної психології. Основні розділи педагогічної психології і психологія навчання, психологія виховання, психологія вчителя. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками про людину. Теоретичні і практичні завдання педагогічної психології, їх значення для теорії та практики виховання, роль у підготовці майбутнього вчителя.</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991. 2. Возрастная и педагогическая психология: Учебн. пособие: Под ред. Гамезо М.В. – М.: Просвещения, 1984. 3. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. – М., 1996. – Т.1. 4. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / Под ред. И.Ильясова, Я.Ляудис. – М.: Изд-во МГУ, 	4	2
<p style="text-align: center;">Тема 2. Психологія навчання. Психологія вчителя</p> <p>Психологічна характеристика процесу навчання. Поняття про навчання. Психологічні особливості навчання. Напрямки сучасного навчання. Психологія особистості педагога. Здібності в структурі особистості педагога.</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Акимова М.К., Козлова В.Т. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход. – М.: Знание, 1993. 2. Возрастные возможности усвоения знаний. / Под ред. Д.Б.Эльконин и В.В.Давыдов. – М., 1966. 3. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987. 4. Маркова А.К. Психология труда учителя. – М., 1993. 5. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. – М., 1998. 	18	2
<p style="text-align: center;">Тема 3. Психологія виховання</p> <p>Психологічні основи виховання дитини. Проблема управління вихованням і її психологічний зміст. Роль сім'ї у вихованні молодого покоління. Самовиховання – вища форма самоуправління. Психологічні основи виховання дитини з асоціальною поведінкою.</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Баженов В.Г. Воспитание педагогически запущенных подростков. – Киев, 1986. 2. Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. – К.: Рад. школа, 1982. 3. Костюк Г.С. О взаимоотношении воспитания и развития ребёнка // В кн.: Избр. психол. труды. – М.: Педагогика, 1988. – С.132-149. 4. Трудный подросток: Причины и следствия / Под ред. В.А.Татенко. – Киев, 1985. 	12	2

4.2.1 Плани практичних/ семінарських занять до модуля «Вікова психологія»

Тема: Вступ у вікову психологію

1. Предмет, завдання та розділи вікової психології.
2. Класифікація методів вікової психології.
3. Загальне поняття про психічний розвиток. Закономірності психічного розвитку.
4. Умови психічного розвитку.
  - А) внутрішні умови як природна основа психічного розвитку
  - Б) соціальне середовище
  - В) діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і формування особистості
5. Періодизація психічного розвитку та критерії психічного розвитку за Д. Б. Ельконіним.
6. Рушійні сили психічного розвитку (основні суперечності за Г. С. Костюком).

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Приходько Ю.О. Нариси становлення та розвитку дитячої психології. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1999. – 205 с.
4. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
6. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебное пособие. – М.: Педагогическое общество России. – 1999. – 442 с.
7. Сергєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
8. Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.

Тема: Психічний розвиток немовлят та дітей раннього віку.

1. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженого. Криза новонародженості.
2. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність немовлят та дитини раннього віку.
3. Особливості розвитку мовлення немовлят та дитини раннього віку.
4. Розвиток пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дітей до трьох років.
5. Психічні новоутворення немовлят та дитини раннього віку.
6. Криза першого та третього року життя, їх ознаки.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
7. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
8. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
9. Мухина В.С. Детская психология: учебное пособие. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
10. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
11. Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
12. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.

Тема: Психологія розвитку дошкільника

1. Соціальна ситуація розвитку дошкільника. Особливості спілкування дитини з однолітками та дорослими.
2. Ігрова діяльність як провідна діяльність. Особливості розвитку ігрової діяльності. Структура ігрової діяльності. Види ігор.
3. Продуктивні види діяльності дошкільника та їх вплив на психічний розвиток дошкільника. Початок трудової діяльності.
4. Розвиток мовлення дошкільника.
5. Особливості сенсорного розвитку дошкільника.
6. Розвиток пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дошкільника.
8. Новоутворення у дошкільному віці.
9. Криза 6-7 років, її ознаки.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.

7. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
8. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
9. Мухина В.С. Детская психология: учебное пособие. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
10. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
11. Психология детей дошкольного возраста. / Под. ред.. А. В. Запорожца, Д. Б. Эльконини. – М.: Просвещение. – 1964. – 352 с.
12. Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
13. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.

Тема: Психологія молодшого школяра

1. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
2. Навчальна діяльність як провідна діяльність. Мотиваційна криза навчання.
3. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.
4. Засвоєння морально-етичних цінностей норм і правил поведінки молодших школярів.
5. Розвиток мовлення та пізнавальної сфери молодших школярів.
6. Розвиток емоційно-вольової сфери.
7. Новоутворення у молодшому шкільному віці.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела , 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255

Тема: Психологія підлітка та старшого шкільного віку (ранньої юності)

1. Соціальна ситуація розвитку підлітка та старшокласника.
2. Особливості провідної діяльності підлітків та старшокласників.
3. Характеристика спілкування підлітка з дорослими та однолітками.
4. Навчальна та суспільно-корисна діяльність підлітків.
5. Особливості спілкування старшокласника з дорослими та однолітками.
6. Новоутворення підліткового віку та старшокласника.
7. Розвиток самосвідомості підлітків та старшокласників.
8. Розвиток уваги та пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява) підлітка та старшокласника.
9. Розвиток емоційно-вольової сфери підлітка та старшокласників.
10. Особливості мовлення підлітків та старшокласників.
11. Криза у підлітковому та ранньому юнацькому віці.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела , 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255

Тема. Психологічні особливості розвитку особистості у період ранньої, середньої та пізньої дорослості

1. Загальна характеристика ранньої та середньої дорослості.

2. Розвиток психічних процесів та особистості у період ранньої та середньої дорослості.
3. Нормативні кризи віку ранньої та середньої дорослості.
4. Анатомо-фізіологічні процеси старіння.
5. Особливості психічного старіння та ставлення до смерті.
6. Характеристика кризи “Я-інтеграції”.

Рекомендована література

1. Возрастная психология: личность от молодости до старости: учеб. пособие / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горелова, Л. М. Орлова. – М.: Пед. общ-во России; Изд. дом «Ноосфера», 1999. – 272 с.
2. Крайг Г. Психология развития: учебное пособие / Грейс Крайг. – 7-е международное издание. – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 992 с.
3. Поліщук В. М. Криза входження в дорослість як перехідний період від юнацького віку до вступу у дорослість / В. М. Поліщук // Практична психологія та соціальна робота : Науково-практичний освітньо-методичний журнал. – 2012. – № 9. – С. 1-5.
4. Хухлаева О. В. Психология развития: молодость, зрелость, старость: Учеб. пособие / О. В. Хухлаева. – М.: Академия, 2005. – 208 с.
5. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис: Учеб. пособие: Пер. с англ. / Э. Эриксон; общ. ред. и предисл. А. В. Толстых. – М.: Флинта: МПСИ; М.: Прогресс, 2006. – 341 с. – (Библиотека зарубежной психологии).

Тема. Предмет, завдання і методи педагогічної психології.

1. Предмет і завдання педагогічної психології
2. Структура педагогічної психології
3. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками
4. Особливості використання методів у педагогічній психології
5. Особливості використання методів у педагогічній психології
6. Історія становлення педагогічної психології

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема. Психологія навчальної та учбової діяльності.

1. Психологічне поняття про навчання. Навчання і розвиток.
2. Поняття про учіння. Учбова діяльність.
3. Научіння та його види.
4. Навчальність як здатність суб'єктів до учбової діяльності.
5. Структура учбової діяльності. Мотиваційний компонент учіння.
6. Психологічні механізми навчання.
7. Віковий та індивідуальний підхід в учінні.
8. Психологічні фактори успішності та неуспішності в учінні
9. Вміння вчитися самостійно як якість особистості.
10. Психологічні та психофізіологічні вимоги до організації навчального процесу.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема: Психологія виховання

1. Цілі і завдання психології виховання.
2. Психологічні механізми виховання.
3. Психологічна характеристика методів виховання.
4. Поняття і критерії вихованості особистості.
5. Віковий фактор вихованості особистості та індивідуальний підхід до дитини в процесі виховання.
6. Психологічне визначення вчинку. Психологічний аналіз вчинку.
7. Самовиховання та його цілі. Роль дорослого у формуванні потреби у самовихованні.

8. Психологічне трактування важковиховуваності. Психологія перевиховання.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.
10. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І., Вовк Л. П. Педагогіка: завдання і ситуації. Практикум. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с.

Тема. Психологія педагогічної діяльності

1. Загальна характеристика педагогічної діяльності.
2. Педагогічні здібності в структурі особистості педагога.
3. Стили педагогічної діяльності.
4. Психологічна характеристика педагогічного такту.
5. Психологія педагогічного спілкування. Стили та бар'єри педагогічного спілкування.
6. Психологія педагогічного оцінювання.
7. Психологічний аналіз уроку.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.
10. Чорнобровкін В., Аматьєва О., Саяпіна С., Савченко М. Психологія педагогічної діяльності: Практикум. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 176 с.
11. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І., Вовк Л. П. Педагогіка: завдання і ситуації. Практикум. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с.

4.3.1 Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Форми звітності	Кількість балів
1.	Ведення словника.	Словник	5
2.	Підготовка до практичних та семінарських занять.	Виступи, опрацювання наукової літератури, психологічний аналіз педагогічних ситуацій	20
3.	Проведення методики «Кінетичний малюнок сім'ї».	Малюнок та інтерпретація	10
4.	Проведення методики «Людина під дощем».	Малюнок та інтерпретація	10
5.	Проведення методики «Школа звірів».	Малюнок та інтерпретація	10
6.	Підготовка реферату	Реферат	5
7.	Підготовка до модульного контролю	Відповіді на питання модульного контролю	40

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Модульний контроль «Вікова психологія»

1. Як називаються вікові періоди, до яких належать діти:

- А) 1,5 місяці _____
Б) 2 років _____
В) 5 років _____
Г) 8 років _____
Д) 13 років _____
Є) 17 років _____

2. Комплекс поживлення це – _____

3. Соціальна ситуація розвитку дитини-немовляти називається: _____

4. Одразу після народження починає функціонувати

- А) образна пам'ять;
Б) рухова пам'ять;
В) емоційна пам'ять

5. Назвіть провідну діяльність немовляти у I півріччі її життя _____ та у II півріччі її

життя _____

6. Феномен госпіталізму ...

- А) проявляється у тому, що дитина засмучується, якщо її оцінили не справедливо;
- Б) проявляється у хворобливому зниженні фізичної і психічної активності дитини внаслідок незадоволення її потреби в любові та турботі;
- В) проявляється у нав'язливому переживанні негативних емоцій дитини з приводу власного фізичного недоліку

7. З чим пов'язана криза першого року життя:

- А) з прорізанням зубів.
- Б) з освоєнням мовлення.
- В) з освоєнням ходьби.

8. Назвіть ознаки кризи першого року життя _____

9. Лепет це мимовільна, неусвідомлена гра звуками

- А) так;
- Б) ні

10. Соціальна ситуація розвитку у дітей раннього віку має такий вигляд:

- А) дитина – дорослий.
- Б) дитина-предмет-дорослий.
- В) дитина –дитина.

11. Провідною діяльністю дитини раннього віку є:

- А) емоційне спілкування.
- Б) ігрова діяльність.
- В) предметна діяльність.

12. Криза 3-х років характеризується:

- А) негативізмом, втратою безпосередності, феноменом “тіркої цукерки”.
- Б) негативізмом, вередливістю, гонорливістю, свавіллям, знецінюванням того, що було для дитини цінним, протестом-бунтом та деспотизмом.
- В) негативізмом, упертістю, неслухняністю, довільною поведінкою, норovitістю, системою регуляції.

13. Виберіть серед пропонуванних новоутворень лише ті, які характерні для дитини раннього віку:

- А) предметне і константне сприймання.
- В) активне мовлення.
- Г) гордість за досягнення.
- Д) довільна поведінка.
- Е) формування системи “Я”.

14. Який вид мислення дитини проявляється у даному епізоді, і для якого віку він характерний?

Андрій закинув м'ячик за шафу і безуспішно намагається його дістати. Мама пропонує йому подумати, як можна дістати м'яч. Андрій відповідає: «Не треба думати, діставати треба».

15. Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є:

- А) ігрова діяльність.
- Б) предметно-маніпулятивна діяльність.
- В) безпосередньо-емоційне спілкування.

16. Відмітьте основні новоутворення дітей дошкільного віку:

- А) формування системи власного “Я”.
- Б) виникнення підпорядкування мотивів.
- В) довільна поведінка.
- Г) комплекс пожвавлення.
- Д) внутрішні етичні інстанції.
- Е) об'єктивна самооцінка.
- Ж) творча уява

17. Внутрішнє мовлення виникає

- А) у ранньому віці;
- Б) дошкільному віці;
- В) молодшому шкільному віці

18. Поява особистих спогадів характерна для _____ віку

19. Як у віковій психології називається феномен, коли дитина засмучується, якщо її оцінюють несправедливо, навіть високою оцінкою, і відмовляється від нагороди? _____

20. Відмітьте симптоми, характерні для кризи 6-7-ми років:

- А) негативізм.
- Б) втрата безпосередньої поведінки.
- В) впертість.
- Г) гонорливість.
- Д) феномен “тіркої цукерки”.

21. Соціальну ситуацію розвитку молодшого школяра схематично зображають так:

- А) “дитина – дорослий”;
- Б) “учень – одноліток”;
- В) “дитина – навчання – дорослий”;
- Г) “дитина – вчитель”.

22. Феномен «мотиваційного вакууму» характерний для

- А) юнацького віку;
- Б) середини підліткового віку;
- В) кінця молодшого шкільного віку.

23. Основними психологічними новоутвореннями молодшого шкільного віку є:

- А) знаково-символічна функція мислення;
- Б) переборення егоцентризму – розвиток децентрації;
- В) довільність пізнавальних процесів;
- Г) рефлексія;
- Д) об'єктивна самооцінка;
- Е) почуття компетентності;
- Ж) розвиток внутрішнього плану дій;

3) довільна поведінка.

24. Оберіть із запропонованих варіантів та запишіть головне новоутворення підліткового віку _____ та головне новоутворення раннього юнацького віку _____

- А) самовизначення;
- Б) почуття компетентності;
- В) довільність всіх психічних процесів
- Г) почуття дорослості;
- Д) формування підпорядкування мотивів;
- Є) почуття прихильності.

25. Якою особливістю психіки молодшого школяра зумовлена необхідність використання вчителем початкової школи великої кількості наочності:

- А) переважанням наочно-образного мислення;
- Б) пізнавальною активністю дітей;
- В) недостатнім розвитком уваги молодших школярів;
- Г) нестійкою навчальною мотивацією

26. Становленню дорослості у підлітковому віці сприяють такі фактори:

- А) акселерація фізичного та статевого дозрівання;
- Б) зайнятість підлітків лише навчанням та відсутність інших серйозних обов'язків;
- В) рання самостійність через зайнятість батьків;
- Г) інтенсивне спілкування з однолітками;
- Д) надмірна опіка з боку батьків.

27. Провідним видом діяльності у підлітковому віці є:

- А) навчальна діяльність;
- Б) інтимно-особистісне спілкування;
- В) навчально-професійна діяльність;
- Г) інтелектуальні та спортивні ігри.

28. Категоричність, безкомпромісність у виборі заходів та дій, суперечки та відстоювання власної точки зору, прояв крайнощів є свідченням:

- А) юнацького максималізму;
- Б) юнацького егоїзму;
- В) юнацького негативізму.

29. Як називається явище, коли соціальна зрілість (дорослість) відстає від фізіологічної: юнак з зовнішнього погляду дорослий, але зберігає риси поведінки попереднього віку? _____

30. Провідною діяльністю у юнацькому віці є:

- А) навчальна діяльність;
- Б) праця;
- В) навчально-професійна діяльність.

Модульний контроль «Педагогічна психологія»

1. Поняття «педагогічна психологія» ввів

- А) К.Д. Ушинський;
- Б) П.Ф. Каптерев;
- В) О.Ф. Лазурський

2. Предметом педагогічної психології є

- А) психологічні закономірності навчання і виховання;
- Б) вікова динаміка психіки людини, онтогенез психічних процесів і психічних властивостей особистості людини, яка розвивається;
- В) особливості етапів психічного розвитку людини

3. Метод дослідження, людини через аналіз, інтерпретацію матеріальних та ідеальних продуктів її діяльності називається

- А) тест;
- Б) контент-аналіз;
- В) експеримент

4. Метод, що застосовується, у віковій та педагогічній психології для фіксації змін психіки дитини у процесі активного цілеспрямованого впливу дослідника на досліджуваного називається

- А) спостереження;
- Б) формуючий експеримент;
- В) констатуючий експеримент;
- Г) анкетування

5. Стиль педагогічного спілкування у якому учень розглядається як рівноправний партнер по спілкуванню, колега у спільному пошуку знань називається _____

6. Навчання – це процес _____ й послідовної передачі суспільно-історичного, соціокультурного _____ іншій людині у спеціально організованих для цього умовах.

7. Процес учіння ...

- А) є цілеспрямованою діяльністю школяра, яка полягає у засвоєнні ним знань, вмінь і навичок;
- Б) спрямоване на формуванням якісних змін у самого суб'єкта, зокрема прийомів, способів здобуття ним досвіду, його пізнавальної потреби, інтелектуальних почуттів, волі тощо;
- В) є необхідною умовою всебічного розвитку людини;
- Г) триває у різних формах протягом всього життя людини;
- Д) всі відповіді правильні

8. Індивідуальна особливість, що проявляється у швидкості та якості засвоєння учнем знань, вмінь і навичок у процесі навчання називається

- А) учбова діяльність;
- Б) навчальність;
- В) наочність

9. Научіння де знання, уміння і навички здобуваються по так званому методу проб і помилок – це:

- А) імпринтинг;
- Б) умовно-рефлекторне научіння;

- В) оперантне навчання;
 Г) вікарне навчання
10. Учіння через пряме спостереження за поведінкою і діяльністю інших людей, в результаті чого людина переймає і засвоює форми поведінки тих, за ким спостерігає називається
 А) умовно-рефлекторне на учіння;
 Б) імпринтинг;
 В) вікарне учіння
11. Якому рівню учіння притаманна дана характеристика – формується здатність до розрізнення кольорів і розпізнавання образів сприймання, наприклад, кольорів, звуків
 А) сенсорному;
 Б) моторному;
 В) когнітивному
12. Педагогічна запущеність – це
 А) відставання розвитку дитини від вимог віку, що викликана органічними порушеннями діяльності головного мозку;
 Б) неосвідченість, невихованість дитини;
 В) відставання розвитку дитини від вимог віку, що зумовлено пошкодженнями аналізаторів
 Г) всі відповіді правильні
13. Поняття «неуспішність» і «відставання» у навчанні співвідносяться в такий спосіб:
 А) відставання це частинка, елемент неуспішності;
 Б) неуспішність це частинка, елемент відставання;
 В) ці поняття – синоніми
14. Вид мотивів навчання, що характеризуються отриманням задоволення від самого процесу пізнання (інтерес до знань, допитливість, прагнення підвищити свій культурний рівень), називається:
 А) безпосередньо-спонукальні мотиви учіння;
 Б) перспективно-спонукальні мотиви учіння;
 В) інтелектуально-спонукальні мотиви
15. Психологія виховання розглядає виховання як процес, що здійснюється при взаємодії _____ і _____, взаємодії самих школярів, які є не тільки об'єктами, але й _____ виховання.
16. Прагнення отримати схвалення з боку інших людей та високий соціальний статус характеризує:
 А) внутрішні мотиви;
 Б) широкі соціальні мотиви;
 В) вузькоособистісні мотиви;
 Г) мотиви уникнення неприємностей
17. Назвіть фактори, що сприяють успішності в навчальній діяльності _____
18. Фактор, який сприяє розвитку неуспішності у навчанні і полягає у зниженні цінності освіти та знеціненні ролі вчителя як джерела знань називається
 А) соціальним;
 Б) педагогічним;
 В) культурним
19. Предметом психології виховання є:
 А) вивчення психологічних закономірностей формування свідомості людини як особистості в умовах цілеспрямованої організації педагогічного процесу;
 Б) вивчення закономірностей розвитку особистості, виникнення психологічних новоутворень у людей різних вікових груп під час їх навчання;
 В) вивчення закономірностей психічного розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя
 Г) всі відповіді правильні
20. Психологічний механізм виховання, який полягає у логічному обґрунтуванні певної інформації, що повідомляється, при цьому доводиться істинність чи хибність певних інформаційних повідомлень, їх значущість, називається
 А) навіювання;
 Б) переконування;
 В) наслідування;
 Г) зараження
21. Психологічний механізм виховання, який відбувається через вплив на почуття, а через них – на розум і волю особистості називається
 А) навіювання;
 Б) переконування;
 В) наслідування;
 Г) зараження
22. Перерахуйте методи виховання _____
23. Метод впливу на особистість, який відображає засудження його дій, вчинків, що суперечать нормам, принципам поведінки у суспільстві називається _____
24. Вихованість – це рівень закріплення внаслідок виховання необхідних поглядів, форм поведінки, моральних, естетичних якостей
 А) так;
 Б) ні
25. Назвіть десять критеріїв вихованості особистості _____
26. Управління суб'єктом своєю діяльністю, спілкуванням, поведінкою, переживаннями, спрямованими на зміну своєї особистості відповідно до усвідомлених цілей, ідеалів і переконань задля самовдосконалення називається
 А) самонавчання;
 Б) самовиховання;

В) перевиховання

27. Поведінки педагога, яка дає змогу прогнозувати, попереджувати і усувати конфліктні ситуації з учнями, їхніми батьками та колегами у колективі і включає в себе чуття міри у використанні різних засобів педагогічного впливу на учня називається

28. Педагогічні здібності, які полягають у здатності проникати у внутрішній світ учня, бачити ледь помітні зміни у його внутрішньому стані називаються

А) педагогічна уява;

Б) перцептивні здібності;

В) комунікативні здібності

29. Дидактичні здібності вчителя проявляються

А) у здатності доступно передати учням учбовий матеріал;

Б) у вмінні викликати інтерес до предмету, спонукати учнів до активного, самостійного мислення;

В) у постійному слідуванні за відкриттями своєї науки;

Г) у здібності організувати учнівський колектив

Д) всі відповіді правильні

30. Якому стилю педагогічного спілкування належить данна характеристика «вчитель особисто вирішує, приймає рішення, встановлює жорстокий контроль за виконанням своїх вимог»

А) ліберальний;

Б) демократичний;

В) авторитарний

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Питання до екзамену

«Вікова психологія»

1. Визначення вікової психології як науки. Її предмет і завдання.
2. Проблеми вікової психології на сучасному етапі.
3. Роль діяльності в психічному розвитку дитини.
4. Принципи вікової періодизації і їх характеристика..
5. Психологічний аспект підготовки сім'ї до народження дитини.
6. Безумовні рефлекси і їх роль в розвитку новонародженого.
7. Утворення перших умовних рефлексів новонароджених.
8. Криза новонародженості, її характеристика.
9. Розвиток сенсорної і моторної сфери немовлят.
10. Досягнення в психічному розвитку дитини на першому році життя.
11. Криза трьох років. Причина і способи її усунення.
12. Предметна діяльність як провідна у ранньому віці та її характеристика.
13. Психологічна характеристика діяльності дітей дошкільного віку.
14. Розвиток психічних процесів дітей дошкільного віку.
15. Психологічна готовність до школи.
16. Самосвідомість і самооцінка дітей молодшого шкільного віку.
17. Пізнавальні потреби і мотиви навчальної діяльності молодших школярів.
18. Особливості спілкування молодших школярів з учителем.
19. Характеристика підліткового віку.
20. Розвиток пізнавальних процесів в середньому шкільному віці.
21. Характеристика вольової сфери підлітків.
22. Криза підліткового віку. Причини та шляхи її вирішення.
23. Особливості спілкування в підлітковому віці.
24. Характеристика новоутворень старшого школяра.
25. Соціальна ситуація розвитку старшокласників.
26. Характеристика людей в період ранньої дорослості.
27. Криза середини життя і її характеристика.
28. Фізичні та емоційні зміни, пов'язані з переходом в період зрілості.
29. Основні задачі психосоціального розвитку чоловіка та жінки в період зрілості.
30. Зміни особистості і задачі розвитку в геронтогенезі.

«Педагогічна психологія»

- 1 Предмет і завдання педагогічної психології.
- 2.Етапи становлення та розвитку педагогічної психології.

- 3.Методи педагогічної психології, їх класифікація.
4. Поняття про навчання.
- 5.Навчання і розвиток.
- 6.Психологічна характеристика форм навчання (традиційної, проблемної, програмованої, розвивальної.)
- 7.Поняття про учіння.
- 8.Структура учбової діяльності.
- 9.Мотиваційний компонент учіння.
- 10.Віковий та індивідуальний підхід в учінні.
- 11.Психологічні фактори успішності в учінні.
12. Самостійна робота як вища форма учбової діяльності.
13. Індивідуальний підхід до дитини в процесі виховання.
- 14.Віковий фактор вихованості особистості.
- 15.Роль дорослого у формуванні потреби у самовихованні.
- 16.Типологія «важких» дітей.
17. Психологічне трактування важковиховуваних дітей.
- 18.Здібності в структурі особистості педагога.
- 19.Психологічна характеристика педагогічного такту.
- 20.Педагогічні здібності.
- 21.Характеристика Я- концепції педагога.
- 22.Педагогічна діяльність та її характеристика.
- 23.Психологія педагогічного спілкування.
- 24.Психологія педагогічного оцінювання.
- 25.Психологічний аналіз уроку.
- 26.Психологічні та психофізіологічні вимоги до розкладу.
- 27.Психологічна характеристика методів виховання.
- 28.Психологічні механізми виховання.
- 29.Стратегії роботи педагога з важковиховуваними.
- 30.Стилі педагогічної діяльності.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	3	4	12
Робота на практичному занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	4	4	16
ІНДЗ	18	1	18
Модульна контрольна робота	7	2	14
Екзамен			40
максимальна кількість балів 100			

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу Рекомендована література до модуля «Вікова психологія»

Базова

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков. – СПб: Изд-во В.А.Михайлова. – 1998.
2. Баженов В.Г. Воспитание педагогически запущенных подростков. – Киев, 1986.
3. Валлон А. Психическое развитие ребенка. – М., 1967.
4. Вікова психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1976.
5. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
6. Возрастная и педагогическая психология: Учебн. пособие: Под ред. Гамезо М.В. – М.: Просвещения, 1984.
7. Выготский Л.С. Психология подростка / Собр. соч. в 6 т., Т.4 – М., 1984.
8. Гуськова Г.В. Личностные новообразования детей в период кризиса 3-х лет// Вопросы психологии. – 1987. - №5
9. Давыдов В.В. Младший школьник как субъект учебной деятельности// Вопросы психологии. – 1992. - № 3,4.
10. Дзюба Т. М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Слово», 2013. – 264 с.
11. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
12. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
13. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
14. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
15. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
16. Маркова А.К. Психология труда учителя. – М.,1993.
17. Мухина В.С. Детская психология: учебное пособие. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
18. Немов Р.С. Детская психология. Кн.2 – М., 1995.

19. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебное пособие. – М.: Педагогическое общество России. – 1999. – 442 с.
20. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
21. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. – М., 1996. – Т.1.
22. Приходько Ю.О. Нариси становлення та розвитку дитячої психології. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1999. – 205 с.
23. Психологический атлас человека / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
24. Психология детей дошкольного возраста. / Под. ред. А. В. Запорожца, Д. Б. Эльконини. – М.: Просвещение. – 1964. – 352 с.
25. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб: Питер, - 2000.
26. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология: Учебное пособие – Л.: ЛГУ, 1990.
27. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
28. Сергеевкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
29. Эльконин Д.Б. Детская психология. – М., 1960.

Допоміжна

- 1.Акимова М.К., Козлова В.Т. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход. – М.: Знание, 1993.
- 2.Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток/ Пер. с англ. – М.: Просвещение. – 1991.
- 3.Бреслав Г.М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: Норма и отклонение. – М.: Педагогика, 1990.
- 4.Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. Учебн. пособие. - М.: Междунар. педагогическая академия, 1998.
- 5.Возрастные возможности усвоения знаний. / Под ред. Д.Б.Эльконин и В.В.Давыдов. – М., 1966.
- 6.Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991.
- 7.Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. – К.: Рад. школа, 1982.
- 8.Глассер У. Школа без неудачников. – М., 1987.
- 9.Грейс Крайг. Психология развития. – Санкт-Петербург, 2000.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
12. Костюк Г.С. О взаимоотношении воспитания и развития ребёнка // В кн.: Избр. психол. труды. – М.: Педагогика, 1988. – С.132-149.
13. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
14. Лысюк Л.Г. Особенности первых этапов онтогенеза сознания// Вопросы психологии – 1993, № 2
15. Маркова А.К. Психология труда учителя. – М.,1993.
16. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. – М., 1998.
17. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255
18. Роменець В.П. Історія психології епохи просвітництва. – К.: Вища школа, 1993.
19. Трудный подросток: Причины и следствия / Под ред. В.А.Татенко. – Киев, 1985.

20. Хрестоматія по возрастній і педагогічній психології / Под ред. И.Ильєсова, Я.Лядис. – М.: Изд-во МГУ,

Рекомендована література до модуля «Педагогічна психологія»

Основна

1. Баженов В.Г. Воспитание педагогически запущенных подростков. – Киев, 1986.
2. Бондар В.І. Дидактика - К.: Либідь, 2005.
3. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
5. Возрастная и педагогическая психология: Учебн. пособие: Под ред. Гамезо М.В. – М.: Просвещения, 1984.
6. Возрастные возможности усвоения знаний. / Под ред. Д.Б.Эльконин и В.В.Давыдов. – М., 1966.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991.
8. Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. – К.: Рад. школа, 1982.
9. Зимняя И. А. Педагогическая психология. - М.: Логос, 2001.
10. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии. - М.: Педагогика, 1972.
11. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
12. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
13. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.
14. Лишин О. В. Педагогическая психология воспитания. — М., 1997.
15. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. - К.: НДПУ, 1990.
16. Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. - М.: Просвещение, 1990.
17. Маркова А.К. Психология труда учителя. – М., 1993.
18. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. – М., 1998.
19. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І., Вовк Л. П. Педагогіка: завдання і ситуації. Практикум. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с.
20. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
21. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
22. Спєпанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
23. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: Учебник. - М.: Академия, 1999 (1998).
24. Трудный подросток: Причины и следствия / Под ред. В.А.Татенко. – Киев, 1985.
25. Чорнобровкін В., Амацьєва О., Саяпіна С., Савченко М. Психологія педагогічної діяльності: Практикум. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 176 с.
26. Якунин В. А. Педагогическая психология: Учебн. пособие. - СПб.: Изд-во Михайлова: Полиус, 1998.

Додаткова

1. Агеев В. С. Влияние факторов культуры на воспитание и оценку человека человеком // Вопросы психологии. -1985. - № 3.

2. Акимова М.К., Козлова В.Т. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход. – М.: Знание, 1993.
3. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения. – М., 1980.
4. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. - К., 1998.
5. Бодаяев А. А. Личность в общении. - М.: Педагогика, 1983. - 272 с.
6. Брушлинский А.В. Продуктивное мышление и проблемное обучение. – М., 1983.
7. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. Учебн. пособие. - М.: Междунар. педагогическая академия, 1998.
8. ГуревичК, М. Индивидуально-психологические особенности школьников. -М.,1988.
9. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
10. Короткий психологічний словник / За ред. В.І.Войтка. – К., 1976.
11. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К., 1989.
12. Костюк Г.С. О взаимоотношении воспитания и развития ребёнка // В кн.: Избр. психол. труды. – М.: Педагогика, 1988. – С.132-149.
13. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. – М., 1996. – Т.1.
14. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
15. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / Под ред. И.Ильсова, Я.Ляудис. – М.: Изд-во МГУ,
16. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды – М.: Педагогика, 1989.

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Всього - 90 год., лекції -16 год., практичні -14 семінарські – 4 год., самост. роб. -56 год.

Примітка: Лекційні та семінарські заняття проводяться офлайн в аудиторії, в разі оголошення карантину - онлайн на платформі (moodle, google meet).

	III	IV	V			VI	VII		VIII	
Модулі	I модуль					II модуль				
Лекції	2	4	4			2	2		2	
Дати	14.09	21.09	28.09/ 5.10			12.10	19.10		26.10	
Теоритичні розділи	Основи вікової психології					Основи педагогічної психології				
Теми лекцій	Введення у вікову психологію	Дитяча психологія	Психологія дітей шкільного віку			Предмет і завдання педагогічної психології	Психологія навчання. Психологія вчителя		Психологія виховання	
Семінарські заняття	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Дати	2.11	9.11	16.11	23.11	30.11	7.12	14.12	21.12	28.12	
Теми	Психічний розвиток немовлят та дітей раннього віку.	Психологія розвитку дошкільника	Психологія молодшого школяра	Психологія підлітка та старшого шкільного віку (ранньої юності)	Психологічні особливості розвитку особистості у період ранньої, середньої та пізньої дорослості	Психологія навчальної та учбової діяльності	Психологія виховання	Психологія педагогічної діяльності	Модульний контроль	

Самостійна робота	Ведення словника. Підготовка до практичних та семінарських занять. Проведення методик Підготовка реферату Підготовка до модульного контролю
Поточний контроль	Модульний контроль №1.
Підсумковий контроль	Екзамен